

Interpellation IP 5/2025 rd

Antti Kaikkonen cent m.fl

Interpellation om arbetslöshetskrisen

Till riksdagen

Finland har under statsminister Petteri Orpos regering hamnat i en allvarlig arbetslöshetskris. Av alla som ingår i arbetskraften är nästan var åttonde person arbetslös. Enligt den senaste sysselsättningsöversikten fanns det 311 100 arbetslösa arbetssökande i landet i augusti, vilket är 31 500 fler än vid samma tid året innan.

Det fanns 36 800 arbetslösa arbetssökande under 25 år, vilket är 5 200 fler än i augusti året innan. Antalet långtidsarbetslösa som varit arbetslösa i mer än ett år utan avbrott var 129 200, alltså 32 300 fler än ett år tidigare. Antalet närmar sig siffrorna under depressionen på 1990-talet. Då fanns det som mest omkring 143 000 långtidsarbetslösa. Antalet högskoleutbildade arbetslösa är redan högre än någonsin tidigare.

Arbetslösheten grasserar i hela landet. Granskat enligt NTM-central är arbetslösheten högst i Norra Karelen och Mellersta Finland, men situationen är allvarlig också till exempel i Nyland.

Arbetslöshetssituationen i Finland är den näst värsta i hela EU. Endast Spanien har högre arbetslöshet än Finland. På andra håll i euroområdet har arbetslösheten under de senaste åren sjunkit till historiskt låga nivåer. I Finland har den däremot stigit kraftigt.

Det mest oroväckande är regeringens oförmåga och ovilja att reagera med det allvar som situationen kräver.

Antalet konkurser är stort, och många företag tvingas permittera eller säga upp anställda. Den växande osäkerheten kring framtiden är den största orsaken till att Finlands ekonomi har gått i stå. Inte heller de som har jobb och skulle ha råd att konsumera vill göra det. De är rädda för att bli arbetslösa och sparar därför för sämre tider.

Regeringens främsta löfte till finländarna var att skapa 100 000 nya jobb. Det löftet har inte uppfyllts. Statistikcentralens senaste arbetskraftsundersökning visar tvärtom att antalet arbetslösa har ökat med 82 000 under regeringsperioden, när man mäter förändringen i trenden för antalet arbetslösa från juni 2023 till augusti 2025. Antalet arbetslösa har ökat med i genomsnitt cirka 100 per dag. Regeringen skulle sysselsätta 100 000 fler. I stället får vi 100 nya arbetslösa varje dag.

Arbetslöshetskrisen innebär ett nationellt nödläge. Det kan inte få fortsätta så här. Får vi inte bukt med arbetslösheten kommer vi att stå inför ännu allvarligare problem. Om arbetslösheten drar ut på tiden leder den lätt till fattigdom, ojämlikhet och utanförskap. Regeringens nedskärningar i

Klart
5.0

Interpellation IP 5/2025 rd

sysselsättningstjänsterna, social- och hälsovårdstjänsterna och utbildning förvärrar ytterligare situationen för långtidsarbetslösa och unga.

Enligt Finlands grundlag ska det allmänna ”främja sysselsättningen och verka för att alla tillförsäkras rätt till arbete”. Ansvaret för landets angelägenheter ligger alltid hos den sittande regeringen. I stället för att ta ansvar gömmer sig regeringen bakom fraser om de ekonomiska konjunkturer och det förändrade säkerhetspolitiska läget. De förklarar dock inte den förvärrade arbetslösheten i Finland eller nedgången i landets ekonomi.

Arbetslösheten sjunker i euroområdet men stiger i Finland. Enligt EU:s statistikbyrå Eurostat stod Danmark för den kraftigaste ekonomiska tillväxten under årets andra kvartal. I Rysslands närområden nådde till exempel Polen, Estland, Lettland och Litauen ekonomisk tillväxt. Däremot minskade Finlands bruttonationalprodukt mest bland EU-länderna.

Regeringen har misslyckats fatalt i sin ekonomiska politik och sysselsättningspolitik. Det går inte att blunda för detta faktum. Och eftersom regeringen misslyckats totalt med att stärka sysselsättningen, blir också åtgärderna för att balansera ekonomin meningslösa.

Att försumma tillväxtpolitiken är ett stort misstag. Det är omöjligt att förstå att regeringen inte ens har något mätbart mål för den ekonomiska tillväxten.

Verksamhetsförutsättningarna för dem som står för jobben – de små och medelstora företagen – har inte förbättrats. De har delvis till och med försämrats. Regeringsprogrammets löften till företagen har till många delar visat sig vara tomma. Exempelvis begränsades skattegottgörelsen för investeringar till 50 miljoner euro, vilket i praktiken helt utesluter små och medelstora företag. I lagen om Finnvera slopar regeringen de små och medelstora företagens särställning och regionalpolitiska roll, trots att hela landet kan bidra med ekonomisk tillväxt.

Många beslut, såsom den plötsliga och kännbara höjningen av den allmänna mervärdesskatten mitt under året, höjningen av skatten på produkter och tjänster med nedsatt mervärdesskattesats samt slopandet av lättnadsområdet för mervärdesskatten utan tillräcklig kompensation vid den nedre gränsen för momsskyldighet, har ofta slagit just mot små och medelstora företag på den inhemska marknaden.

Likaså har nedskärningen av hushållsavdraget varit till nackdel för små och medelstora företag som tillhandahåller hushållstjänster och renoveringar. När det gäller tillståndsförfarandet har modellen med ett enda serviceställe visat sig vara ett tomt skal, eftersom den avreglering av byråkratin och normerna som utlovats företagen inte har genomförts. Samtidigt har hushållen blivit utan de tjänster de behöver. Om det är något som har tilltagit så är det den svarta ekonomin.

Den allmänna sänkning av samfundsskatten som regeringen beslutat om gynnar de facto de etablerade, största företagen, särskilt bankerna och försäkringsbolagen. Det finns inget som garanterar att Finland får fler investeringar och jobb. Det är möjligt och rentav sannolikt att skattesänkningen delvis tillfaller utländska investerare i form av utdelning.

Interpellation IP 5/2025 rd

På senare tid har statsminister Orpo yttrat sig förvånansvärt positivt om ekonomin och sysselsättningsläget i Finland. Enligt honom har Finlands ekonomi börjat växa och sysselsättningen förbättras.

Om det bara vore så, men tyvärr stöder de faktiska nyckeltalen, de publicerade prognoserna och människornas vardag i hemmen och på arbetsplatserna i hela landet inte statsminister Orpos utlåtanden om hur Finlands ekonomi utvecklas. Allt fler hotas av arbetslöshet och vårt lands ekonomi förutspås i bästa fall nå en näst intill obefintlig tillväxt.

Finland befinner sig i en ond cirkel av elände — nedskärningar och skattehöjningar — som tyvärr inte kan stoppas om det fortsätter så här. Regeringen kommer att lämna rekordarbetslöshet och rekordskuldsättning i arv.

Finland behöver en kursändring. Finländarna måste ges bättre möjligheter att sysselsätta och få jobb. Vi anser att målet bör vara att fördubbla den ekonomiska tillväxten jämfört med prognoserna. Finland klarar sig inte med nolltillväxt eller en torftig tillväxt på drygt en procent, utan det behövs siffror som börjar på minst två procent.

Sysselsättningsmålet måste vara betydligt mer ambitiöst både när det gäller sysselsättningsgraden och antalet jobb. Endast med hjälp av betydande beslut och ändringar investerar företagen i tillväxt och når framgång, och finländarna tjänar bättre och skatteinkomsterna ökar över hela linjen. Ekonomisk tillväxt samt sysselsättande företag och arbetsplatser i hela landet är ytterst den mest hållbara lösningen också på skuldsättningen.

Enligt den senaste företagsbarometern har de små och medelstora företagens konjunkturförväntningar förbättrats något. Det är positivt, eftersom det är just dessa företag, om några, som skapar jobb. Verksamhetsförutsättningarna för små och medelstora företag samt mikro- och ensamföretagare måste förbättras. På så sätt kan vi vända ekonomin mot det bättre och stärka människornas och företagens förtroende för framtiden.

Centern och Liike Nyt har föreslagit ett flertal lösningar för att påskynda den ekonomiska tillväxten. Vi har bland annat föreslagit följande åtgärder:

1. Vi vill se över samfundsbeskattningen så att den sporrar till FoUI-verksamhet, investeringar och sysselsättning. Genom reformen blir beskattningen lindrigare än för närvarande, eftersom vinsten blir kvar i företaget och stöder tillväxten. Till skillnad från regeringen vill vi inte lindra beskattningen av vinst som delas ut i form av utdelning, eftersom en stor del av dessa pengar går till utländska investerare. Samfundsskatten bör utvecklas ur de små och medelstora företagens samt ur de i Finland investerande företagens synvinkel, i stället för att det görs en allmän sänkning av skatten.
2. Vi vill sätta ett tak för arbetslöshetsdagpenningen och sjukdagpenningen så att dagpenning beviljas till exempel upp till förvärvsinkomster på 4 000 euro. För lön som överstiger det beloppet beviljas inte längre någon förmån, utan var och en kan själva välja tillägsskydd, om det behövs. På motsvarande sätt lindrar vi skatteprogressionen genom att skära ned de obligatoriska socialförsäkringsavgifterna för den del som överskrider taket. Det vore ett kostnadseffektivt sätt att sänka progressionen, eftersom utgifterna för förmånerna samtidigt minskar.

Interpellation IP 5/2025 rd

3. Vi vill uppmuntra de mest erfarna arbetstagarna att fortsätta sin yrkeskarriär längre än tidigare. En kännbar skattelättnad erbjuds den som uppnått den lägsta pensionsåldern, om han eller hon fortsätter i arbetslivet i stället för att gå i pension. Då kan till exempel 20 procent av inkomsterna vara helt skattefria och skatt betalas endast för den återstående delen.
4. Vi identifierar de regionala särdragen och lyssnar noggrant på vad landskapens näringsliv har att säga. Vi vill införa ett särskilt ekonomiskt område för att underlätta den svåra situationen särskilt i östra Finland.
5. Vi vill införa en skatt på krimskrams för att tygla den ökande varuimport som sker via nätbutiker utan garantier för att produktionen är etisk och uppfyller kvalitetsnormerna och produktsäkerheten. Vi vill att den inhemska handeln ska ha rättvisa konkurrensvillkor i trycket från de internationella jättarna.
6. Vårt mål är att tillståndsförfarandet blir en konkurrenskraftsfaktor för Finland. Finland ska ha den snabbaste tillståndprocessen i Europa senast 2027. Det genomförs genom att fastställa garantitider för behandlingen och införa en fungerande servicemodell med ett enda serviceställe.
7. Vi vill återta nedkörningen av hushållsavdraget, eftersom den bara ökar arbetslösheten och den svarta ekonomin.
8. Vi vill utvidga skattestödet för investeringar i den gröna omställningen inom industrin också till mindre företag genom att väsentligt sänka den nedre gränsen för investeringskravet, till exempel från 50 miljoner euro till endast 1 miljon euro. I nuläget är det endast de allra största företagen som får detta skatteincitament.
9. Vi vill målmedvetet stärka humankapitalet i Finland. Regeringens nedbantning inom utbildning, forskning och produktutveckling kan inte anses vara en särskilt långsiktig politik. Regeringen har redan slopat vuxenutbildningsstödet och gjort stora nedskärningar i yrkesskolorna. Tyvärr fortsätter regeringen att spara in på de kompetenshöjande funktionerna.
10. Vi vill se över systemet med FöPL-avgifter så att företagens faktiska kostnader beaktas bättre och så att företagsamhet stöds.

Vi har också föreslagit ett tillväxtpaket för byggbranschen, som står inför de största svårigheterna sedan lågkonjunkturen på 1990-talet.

1. En bostadsreform: Vi vill skapa en ny väg för vanliga finländare, också unga samt låg- och medelinkomsttagare, från hyra till eget hem genom att stärka statsborgen för anskaffning av egen bostad.
2. En mellanmodell för ARA-byggande: Locka nya aktörer, såsom pensionsbolag, att bygga hyresbostäder, på samma sätt som under finanskrisen 2009. Det skulle också nu resultera i tusentals nya bostäder.
3. Ett korrigeringsprogram: Vi vill omfördela budgetmedel för att satsa på att renovera mögelskolor och underhålla järnvägar och vägar i hela landet.
4. Hushållsavdraget: Vi vill återinföra tidigare villkor och fördubbla rätten till avdrag för ensamboende.
5. Ett nytt offentligt finansieringsbolag för små och medelstora företag: Vi vill skapa ett nytt garantisystem så att goda investeringar inte hindras av den brist på finansiering som den låga konkurrensen och regleringen av banksektorn har orsakat.

För att få bukt med långtidsarbetslösheten har vi föreslagit följande lösningar:

Interpellation IP 5/2025 rd

1. Vi måste stärka kompetensen. De arbetslösa bör erbjudas möjlighet att uppdatera sina färdigheter eller omskola sig. Det behövs också en ny stödform för studier under den tid man är ute i arbetslivet. Det är omöjligt att förstå att regeringen samtidigt har skurit ned på yrkesskolorna och slopat vuxenutbildningsstödet – och nu planerar nya försvagningar av kompetensen.
2. Det måste alltid löna sig att arbeta. Slopandet av det skyddade belopp i samband med utkomstskyddet har eliminerat incitamenten för småskaligt arbete. Det har lett till att en del av de arbetslösa slutat arbeta helt och hållet. Det är vansinne. Det skyddade beloppet bör återinföras och det snabbt, vid behov i en utvecklad form.
3. Företagen bör ges morötter för att anställa långtidsarbetslösa och stoppa ungdomsarbetslösheten. En djärv sänkning av arbetsgivaravgifterna skulle vara en direkt lösning.

Den nuvarande modellen med bötesavgifter för kommunernas sysselsättningstjänster bestraffar kommunerna för regeringens misslyckande. Kommunerna måste inom sitt eget område kunna använda pengarna för att stärka sysselsättningen, bland annat för utbildning genom gemensam upphandling hos företag, läroavtalsutbildning, startpeng och lönesubvention. De lokala krafterna vet bäst vad som fungerar. Finansiering för detta måste anvisas i en tilläggsbudget redan i år.

På grundval av det ovanstående och med hänvisning till 43 § i Finlands grundlag framställer vi följande interpellation till den behöriga ministern:

Erkänner regeringen att dess ekonomiska politik och sysselsättningspolitik misslyckats,

varför har regeringen passivt följt nedgången i Finlands ekonomi från sidlinjen och försummat att genomföra en tillväxtpolitik,

varför har regeringen försvagat verksamhetsförutsättningarna för små och medelstora företag, trots att det uttryckligen är i dessa företag som det kan skapas nya arbetstillfällen,

varför fokuserade regeringen vid sin senaste budgetmangling inte på att lösa arbetslöshetskrisen trots att situationen hela tiden har försämrats,

är regeringen beredd att ta tag i våra förslag för att påskynda den ekonomiska tillväxten, lyfta byggbranschen och minska långtidsarbetslösheten så att finländarna kan få jobb, och

är regeringen beredd att snabbt sammankalla partierna och andra samhällsaktörer till gemensamma förhandlingar för att förbättra sysselsättningen och lägga om kursen för Finland?

Interpellation IP 5/2025 rd

Helsingfors 3.10.2025

Antti Kaikkonen cent
Petri Honkonen cent
Hannu Hoskonen cent
Eeva Kalli cent
Vesa Kallio cent
Anne Kalmari cent
Hilkka Kemppi cent
Tuomas Kettunen cent
Mauri Kontu cent
Hanna Kosonen centcent
Antti Kurvinen cent
Mika Lintilä cent
Markus Lohi cent
Hanna-Leena Mattila cent
Timo Mehtälä cent
Olga Oinas-Panuma cent
Jouni Ovaska cent
Mika Riipi cent
Hanna Räsänen cent
Mikko Savola cent
Markku Siponen cent
Eerikki Viljanen cent
Harry Harkimo liik